

Alter-Küreselleşme Bağlamında Çin-Fransız İlişkileri

AHMET GEDİK*

Dr.
İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

**Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi (Fransızca) Bölümü'nde 2016 yılında lisans eğitimini tamamlayan Ahmet Gedik, lisans eğitimi sırasında değişim programıyla bir yıl Fransa'nın Lyon şehrin IEP de Lyon'da eğitim gördü. Yüksek lisans eğitimini Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi programında tamamlamıştır. 2024 yılında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi programında doktora eğitimini tamamlamıştır. Fransızca ve İngilizce bilmektedir.*

E-posta: gedik.ahmed@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0371-6528.

Geliř Tarihi: 28.11.2023

Kabul Tarihi: 20.02.2024

Atf: Gedik, A. (2025). Alter-Küreselleşme Bağlamında Çin-Fransız İlişkileri. *BRIQ Kuřak ve Yol Giriřimi Dergisi*, 6(2), 225-247.

ÖZ

2000’lerde çok kutuplu uluslararası siyaset çerçevesindeki Çin-Fransız ilişkilerinin incelenmesi, tarihsel köklere ve gelecekteki etkilere dair yeni siyasi dinamikleri ortaya koyuyor. Fransa’nın “Hindiçini” bölgesindeki sömürge döneminden, bağımsız bir devlet ve Vietnam Savaşı’na kadar olan tarihsel varlığı, tarihsel bağlamı oluşturuyor. Mao Zedung döneminde ve Çin Devrimi sırasında gerilmiş ilişkilere rağmen, Charles de Gaulle’ün 1964 ziyareti, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri canlandırdı. Bu çalışma, 1911 Çin Devrimi’nden bu yana Çin-Fransız ilişkilerinin evrimini açıklamayı amaçlamakta ve ekonomik ve siyasi boyutlarda Çin Halk Cumhuriyeti’nin ortaya çıkışına yol açan rota üzerine odaklanmaktadır. Küreselleşmenin geleneksel ve Batı anlayışlarındaki etkilerinin yanı sıra, bu makale, Çin Halk Cumhuriyeti’nin süper güç statüsünün Fransız dış politikası bağlamındaki yeni fırsatları ve zorlukları ele almaktadır. Bunu yaparken de alter-küreselleşmeci perspektif bağlamını ele almakta, küresel siyasi manzaranın evrimini irdelemektedir. Sosyal ve çevresel adaleti öncelikli kılan küreselleşmeye alternatif yaklaşımları vurgulayan alter-küreselleşme, özellikle önemlidir. Bu çerçevede, Çin-Fransız ilişkileri sadece geleneksel güç dinamikleri açısından değil, aynı zamanda evrilen küresel normlar ve değerler perspektifinden de analiz edilebilir. Çin ve Fransa arasındaki ilişkilerin AB çerçevesinde geliştirilmesi, Çin’in etki etme yollarından biri olarak hizmet etmektedir. Bu çalışma kapsamında, bu sorulara cevap vermeyi ve tarihsel etkileri göz önüne alarak çağdaş Çin-Fransız ilişkilerini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Alter-Küreselleşme, Çin-Fransız ilişkileri, çok kutupluluk, Fransız Dış Politikası, uluslararası siyaset.

The Sino-French Relations in the Context of Alter-Globalization

ABSTRACT

Examining Sino-French relations within the framework of multipolar international politics in the 2000s reveals new political dynamics with historical roots and future implications. France’s historical presence in the “Indochina” region during the colonial era, as a sovereign state and a pivotal actor until the Vietnam War, establishes the historical context. Despite strained relations during Mao Zedong’s era and the Chinese Revolution, Charles de Gaulle’s 1964 visit revitalized diplomatic ties between the two nations. This study aims to elucidate the evolution of Sino-French relations since the pivotal 1911 Chinese Revolution, focusing on the trajectory leading to the emergence of the People’s Republic of China in both economic and political dimensions. In addition to examining the traditional and Western perceptions of the impacts of globalization, this article addresses the novel opportunities and challenges posed by the superpower status of the People’s Republic of China within the context of French foreign policy. It does so by incorporating an alter-globalization perspective, delving into the evolving dynamics of the global political landscape. Alter-globalization, which emphasizes alternative approaches prioritizing social and environmental justice, becomes particularly relevant. Within this framework, Sino-French relations can be analyzed not only in terms of conventional power dynamics but also through the lens of evolving global norms and values. The cultivation of strong ties between China and France within the EU framework serves as a means for the former to exert influence. This study aims to answer these questions and examine contemporary Sino-French relations, considering historical impacts and utilizing an alter-globalization perspective.

Keywords: Alter-Globalization, French Foreign Policy, international politics, Sino-French relations, multipolarity, international politics.

Giriş

1870 VE 1914 YILLARI ARASINDA, ATLANTİK merkezli küreselleşmenin zirvesini işaret eden, ölçek olarak günümüz küresel manzarasıyla karşılaştırılabilir geniş bir dünya ticaret arenası ortaya çıkarmıştır. Bu dönem, Süveyş ve Panama kanalları aracılığıyla yeni deniz geçiş yollarının açılmasına, küresel ticaret filosunun iki kat artmasına, demiryolu ağlarının çoğalmasına, uluslararası ticaretin altmış katına çıkmasına ve keşfedilmemiş bölgelere yerleşen 50 milyon Avrupalının göçüne ve aynı zamanda geniş sömürge imparatorluklarının ilhâkına tanıklık etti. Çağdaş küreselleşme paradigmasının doğuşu bir buçuk asır önce başlamıştır. Bu tarihsel bağlama rağmen, neoliberal politikaların uygulanmasının günümüzde tartışılmakta olan küreselleşmenin modern yinelemesine etkili bir şekilde içerik kazandırmış olması dikkat çekicidir. Kapsamlı bir tarihsel perspektifi benimsemek yerine, bu olgunun çağdaş dünya üzerindeki yansımalarını analiz etmek daha kavrayışlı bir araştırmaya yol açabilir.

Küreselleşme terimi geniş bir uzlaşî içinde kullanılan bir kavramdır. Farklı disiplinler, ekonomi, sosyoloji, siyaset bilimi ve kültür gibi birçok alanda küreselleşme kavramını ele almakta ve çeşitli perspektiflerle değerlendirmektedir. Bu, terimin çok yönlü ve geniş bir kapsama sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomi açısından bakıldığında, küreselleşme genellikle mal ve hizmet ticaretinin sınırları aşması, sermaye hareketlerinin artması ve uluslararası finansal entegrasyonun derinleşmesi olarak tanımlanır. Sosyoloji bağlamında, küreselleşme kültürel etkileşimleri, iletişim teknolojilerinin yayılmasını ve küresel toplumsal değişimleri içerebilir. Siyaset bilimi açısından, küreselleşme devlet sınırlarının aşılmasını ve uluslararası ilişkilerdeki dinamikleri şekillendirme eğilimini ifade

edebilir. Bu çeşitlilik, küreselleşme teriminin kullanımının ve yorumunun, analizlerin bakış açısına ve disiplin bağlamına bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, küreselleşme konusundaki tartışmalarda, farklı bakış açıları ve disiplinler arası yaklaşımlar önemlidir.

Küreselleşme ile ilişkilendirilen politikaların biçimleri ya da hedeflerine ilişkin tanımlamalardaki marjinal nüanslara rağmen, genel olarak terimin önemine ilişkin ortak bir anlayış mevcuttur. İngilizce kökenli olan “globalization”, Fransızca “mondialisation” olarak çevrilmiştir (Darlinf-Wolf, 2008). Alter-küreselleşme (Altermondialisation), genel olarak algılandığı şekliyle küreselleşmeye karşı çıkan, genellikle ekonomik ve finansal çıkarların hâkim olduğu liberal düzene, daha adil, sürdürülebilir ve birleşik alternatifler arayan sosyal ve politik bir harekettir. Küreselleşme karşıtlığından farklı olarak, küreselleşmeyi kabul etmekle birlikte, daha adil ve sosyal bir alternatif arayışı içerisindedir. Çin-Fransız ilişkilerinin Batı merkezli küreselleşmeye alternatif olarak, yani alter-küreselleşme bağlamında ele alan bu çalışmada, Çin-Fransız ilişkilerinin bahsedilen küreselleşmeye bir alternatif olup olamayacağı sorusuna cevap aranacaktır. Batı merkezli küreselleşmenin dışında bir küreselleşme olgusundan bahsedilebilir mi? Alter-küreselleşme, küresel ölçekte ekonomik, sosyal ve çevresel politikaları etkilemeyi amaçlayan toplumsal hareketler, STK’lar, küresel sosyal forumlar ve diğer aktivizm biçimleri aracılığıyla kendini göstermektedir. Bu kavram, Batı merkezli küreselleşme sürecini desteklemekte ve karşı çıkmaktadır. Bu terim, dayanışmaya, sürdürülebilirliğe ve demokratik katılıma dayalı daha eşitlikçi bir dünya düzeni inşa etme arzusunu vurgulamaktadır. Alter-küreselleşmeyi anlaşılabilirliği için öncelikli olarak, küreselleşmenin ne olduğunun kavranması gerekir.

Öncelikli olarak, küreselleşme kavramını ele alan bu çalışma, küreselleşme ve ardından bu olguya yönelik oluşan tepkiyi ele almaktadır. Ardından, Çin'in bugünlere ulaşmasına neden olan tarihsel geçmişi anlatılarak, Sosyalist bir rejim ile Batı Bloğu ülkesi Fransa'nın Soğuk Savaş sürecinde başlayan ikili ilişkileri ve Fransa'nın dış politik anlamda nasıl bir hedef içerisinde olduğu ele alınmaktadır. Zira, Fransız dış politikası geleneği ve Çin'in Mao ile başlayan dönüşümünün incelenmesi, aslında alter-küreselleşme bağlamında, yani iki ülkenin de Soğuk Savaş'tan beri devam eden çok kutuplu dünya arayışı örtüşmektedir. Bu bakımdan, iki ülke ilişkilerinin ele alınması elzemdir. Küreselleşme ve buna tepki olarak ortaya çıkan alter-küreselleşmenin bu iki ülke öznesinde analizi çok kutuplu siyasetin dinamiklerinin anlaşılabilmesini sağlayacaktır.

Küreselleşme ve Küreselleşmeye Yönelik Tepki Hareketleri

1980'li yıllar, küreselleşme olgusunun kavranmasına ilişkin tarihsel süreçte önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Neoliberal ideolojilerin 1979'daki yükselişi, ABD'de Ronald Reagan ve İngiltere'de Margaret Thatcher'ın başkanlıklarında sembolik bir temsil bulmuştur. Aynı zamanda, gelişmekte olan ülkeler için borç krizlerinin başlaması, uluslararası finans kuruluşlarının direktifleri doğrultusunda "piyasa dostu kalkınma stratejilerine" bağlılığı zorunlu kılmıştır. Bu ekonomik ideolojilerin yayılması sadece gelişmekte olan ülkeleri aşmakla kalmadı, aynı zamanda Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)'nin 1979'daki tarımsal liberalizasyonu ile örneklenen Uzakdoğu bölgesine de nüfuz etmiştir. Bu dönüşürücü süreç 1984 yılında ÇHC'nin ilk özel ekonomik bölgelerinin kurulmasıyla daha da ivme kazanmıştır. 1991 yılı, şimdiye kadar milliyetçi, korumacı ve kendi kendine yeten politikalarla karakterize edilen

Hindistan'ın kapsamlı bir liberalleşme sürecinden geçmesiyle kayda değer bir paradigma değişimine tanıklık etti. Bunu takiben 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması sembolik olarak Sovyetler Birliği'nin sonunu işaret etmiştir (Patil, 1993).

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Doğu Avrupa'da komünizmin çöküşü ve ardından Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, küresel gidişat yavaş yavaş demokratik ilkeleri ve liberalleşmeyi benimseyen evrensel bir ekonomik çerçeveye doğru yönelmiştir (Lookwood, 2000). Sistemlerinin yeniden yapılandırılması için henüz özgün ekonomik ve siyasi paradigmlar oluşturamamış olan çok sayıda gelişmekte olan ülke, eski komünist blokta komünizm çöktüğünde kendilerini bir şaşkınlık içinde bulmuşlardı. Tam olarak böyle bir uluslararası siyasi atmosferde küreselleşme, Batılı ülkelerden eski Sovyet bölgelerine doğru giderek yayılmıştır. Küreselleşmenin yörüngesinin ne doğrusal ne de değişmez olduğunu kabul etmek kayda değerdir, bu da küresel entegrasyonun mutlaka kalıcı bir olgu olmadığını ima eder. Ticari ilişkilerin uzun süreli tarihsel arka planına rağmen, ülkeler arasındaki entegrasyon, kısıtlı ticari serbestleşme veya küreselleşmeden geri çekilme gibi faktörler nedeniyle aralıklı olarak yavaşlamalarla karşılaşabilir. Bununla birlikte, Steiner'in (2014) belirttiği gibi, ticari ilişkileri güçlendirmek, eksiklikleri gidermek ve avantajları vurgulamak için ortak çabalar zorunludur. 1990'larda, açık ekonomik sistemleri, siyasi liberalizmleri ve sosyal reformları ile karakterize edilen Batılı ülkeler, uygulanabilir üçüncü bir alternatif siyasi- ekonomik büyüme modelinin yokluğunda gelişmekte olan ülkeler için örnek rolünü üstlenmişlerdir. Gelişen ideolojik değişimler ve küresel dönüşümlerin ardından, Hindistan gibi gelişmekte olan bir ülke hem ekonomik çerçevesinde hem de dış ilişkilerinde yapısal reformlara girişmiştir (Irogbe, 2005).

Toplumsal, siyasi ve ekonomik bölünmelerin arttığı 1990'lı yıllarda, bu dönüştürücü dinamiklere yanıt olarak iki önemli kavram ve hareket ortaya çıkmıştır, küreselleşme karşıtlığı ve alter-küreselleşme (Fotoğraf: CCTV, 2016).

Toplumsal, siyasi ve ekonomik bölünmelerin arttığı 1990'lı yıllarda, bu dönüştürücü dinamiklere yanıt olarak iki önemli kavram ve hareket ortaya çıkmıştır, küreselleşme karşıtlığı ve alter-küreselleşme. 'Alter-küreselleşme' terimi köklerini Fransızca 'altermondialisme' ifadesinden almaktadır (Tilly, 2006). Bu küresel hareketin genel amacı, daha makul ve hakkaniyetli bir küreselleşme paradigması lehine sermayenin hegemonyasını hafifletmektir. Dünya Sosyal Forumu (WSF), alter-küreselleşme hareketiyle ilişkili en önde gelen örgüt olarak öne çıkmaktadır. Bu evrim, 1990'ların ikinci yarısından itibaren yükselen bir etki döneminin ardından 2001 yılındaki açılış forumuyla zirveye ulaşmıştır. Bu hareketin kavramsal temelleri teorik bir tartışma konusu olmaya devam etmekle birlikte, saygın akademisyenler bu hareketin 1968'deki protestoları anımsatan önemli bir sistem karşıtı seferberliği temsil ettiğini de ileri sürmektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin simgesi olan

Berlin Duvarı'nın yıkılması ve ardından Sovyetler Birliği'nin dağılması, yeni bir sosyal aktivizm türünün ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır (Plibon, 2008). Bu hareket, modernitenin yol gösterici ideolojilerinin yeniden yapılandırılması ve mobilizasyon taktiklerinin yeniden ayarlanması ile karakterize edilir.

1990'larda neoliberal küreselleşmenin yükselişine tepki olarak, küreselleşme karşıtı bir hareket ortaya çıkmış ve 1999'da Seattle'da düzenlenen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) konferansından bu yana daha da önem kazanarak medya incelemelerinin odak noktası haline gelmiştir. Küreselleşme karşıtı hareket, eleştirilerini, dış kaynak kullanımı, ekonomik eşitsizlik, spekülasyon faaliyetleri ve diğer ilgili konularla ilgili kaygıları da kapsayacak şekilde küreselleşmenin amaçlarına ve olumsuz sonuçlarına yönelmektedir. Özellikle, bu hareket içindeki onaylamama ifadeleri zaman zaman çatışmacı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme karşıtı duyar-

1999'da Seattle'da yapılan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) konferansı sırasında küreselleşme karşıtı yaygın protestolar düzenlendi (Fotoğraf: Progressive, 2019).

lılık, küreselleşmenin faydalarından orantısız bir şekilde varlıklı elit kesimin yararlandığını öne sürmektedir; bu bakış açısı G8 veya G20 gibi toplantılarda sıklıkla dile getirilmekte, bazen de çatışmacı bir şekilde ifade edilmektedir. Ekonomik küreselleşmeyi irdeleyen toplumsal hareket, neoliberal küreselleşmenin ilkelerine karşı çıkan çeşitli fraksiyonları kapsayabilen küreselleşme karşıtı hareket içinde yer almaktadır. Buna karşılık alter-küreselleşmecilik, küreselleşmenin amansız bir güç olarak durdurma girişimlerine karşı dayanıklı olduğunu savunan bir bakış açısını ifade etmektedir.

Küreselleşme karşıtlığı (anti-globalization) ve alter- küreselleşmenin, birbirleriyle ilişkili olsalar da tamamen eş anlamlı olmadıklarının altını çizmek zorunludur. Bu söylem içinde değişimi savunanlar, belirli koşullar altında insan refahına öncelik veren etik bir küreselleşme modelini savunmaktadır. Bu hareketin kendine özgü doğası belki de etik ikilemine atfedilebilir.

19. yüzyıla kadar uzanan hoşnutsuzluk ve hareketlerin tarihsel köklerine rağmen, etik düşüncelerin siyasi söyleme entegrasyonu nispeten yeni bir gelişmedir.

Küreselleşme kavramının kapsamlı bir şekilde incelenmesi için temel bir ön koşul, kavramı oluşturan bileşenlerin titizlikle tanımlanmasıdır. Kavramsal sınırlarının doğası gereği esnek olmayışı, kavramın içsel sezgisel değerine ilişkin yerinde bir sorgulamayı davet etmekte ve çoğulcu kullanımların daha mantıklı bir şekilde ele alınması ihtimalini artırmaktadır. Bu tartışmalara rağmen, burada yapının ayrılmaz bir parçası olan belirli yönleri aydınlatmak için ciddi bir çaba sarf edilmektedir. Öncelikle, küreselleşmenin mevcut tezahürünün tarihsel öncüllerinden önemli ölçüde farklılaştığı anlaşılmaktadır. Çağdaş dönemde, küresel akışlarda benzeri görülmemiş bir hızlanmaya işaret eden hem zamansal hem de mekânsal boyutlarda kayda değer bir sıkışma ile ayırt edilmektedir.

Fransız entelektüel söylemi kapsamında, küreselleşmenin tüm tezahürlerine taban tabana zıt olanların benimsediği bir duruş olan küreselleşme karşıtlığı ile neoliberalizmi aşan değerlerle desteklenen farklı bir küreselleşme paradigmasını savunan alter-küreselleşme ya da alter-küreselleşmecilik arasında incelikli bir ayrım yapılmaktadır. Bu alternatif paradigma daha destekleyici, demokratik ve eşitlikçi bir küreselleşmeyi savunmaktadır. Buna karşılık, küreselleşme karşıtı hareket, alter-küreselleşme savunucularının küreselleşmeye karşı öne sürdüğü bazı argümanları bir araya getirmekte ve aynı zamanda milliyetçilik, izolasyonizm, köktencilik ve cemaatçilik gibi ilkeleri benimsemektedir. Üçüncü Dünya'daki milliyetçiler, Feuer (1999) tarafından tanımlandığı üzere, sosyalistler ve Marksistlere benzer bir şekilde küreselleşmeyi eleştirmektedir.

Temelde alter-küreselleşmecilik, küreselleşme karşıtlığı kavramında özetlendiği gibi, neoliberal küreselleşmenin eleştirel bir değerlendirmesi üzerine kurulu entelektüel ve siyasi bir yaklaşımdır. Aynı zamanda “başka bir dünya mümkündür” söylemiyle özetlenen gerçekçi bir ütopyayı dile getirmeye çalışır.

Alter-küreselleşmecilik, kısmen, Batı yarım-küredeki farklı anti-kapitalist akımlar ile Güney Amerika'daki anti-emperyalist akımların bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Temelde alter-küreselleşmecilik, küreselleşme karşıtlığı kavramında özetlendiği gibi, neoliberal küreselleşmenin

eleştirel bir değerlendirmesi üzerine kurulu entelektüel ve siyasi bir yaklaşımdır. Aynı zamanda “başka bir dünya mümkündür” söylemiyle özetlenen gerçekçi bir ütopyayı dile getirmeye çalışır (Meurs, 2011).

Küreselleşme karşıtı hareketi oluşturan çok sayıda ideolojik akımın doğasında var olan heterojenlik, hâkim ideolojilere karşı direniş, alternatiflerin keşfi ve farklı bağlamlarda ustaca müzakerenin bir birleşimi olarak ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda siyasi akım bu hareketle aynı çizgide yer almakta ya da bu hareketi stratejik bir söylem olarak benimsemektedir. Güncel anlamda, alter-küreselleşme, piyasaların ve ekonomilerin küreselleşmesine insani bir boyut kazandırmayı ve bu süreçte sürdürülebilirliği teşvik etmeyi amaçlayan bir karşı hareket oluşturmaktadır (Massiah, 1999). Küreselleşme karşıtlığı ve alter-küreselleşmeci akımların farklı perspektiflerden incelenmesi ve siyasi ideolojilerin spesifik tezahürleri olarak kabul edilmesi önemlidir (Mathieu, 2005). Felsefi açıdan, küreselleşme karşıtlığı ve alter-küreselleşmenin temelini oluşturan teoriler, küreselleşmenin yol açtığı derin çelişki ve çatışmaları gözler önüne sermektedir. Siyasi açıdan bakıldığında, bu akımlar açıkça anti-kapitalist bir hareketi temsil etmektedir. Ekonomik düzlemde, çok uluslu şirketlerin küresel genişlemesinden kaynaklanan zararlı yansımaları vurgularlar. Teknoloji alanında, modern bilim ve teknolojiye ilerlemelerin öngörülemeyen bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadırlar. Kültürel olarak, hâkim Batı söyleminin yapı sökümlerinin somut bir tezahürünü temsil etmektedirler. Toplumsal olarak radikal bir siyasi hareketi temsil ederler.

Samir Amin, merkezin elinde beş tekel olduğunu ileri sürmektedir.

1. Yeni teknolojilerin tekel
2. Dünya finans piyasasının tekel

3. Doğal kaynaklara erişim tekeli

4. İletişim tekeli

5. Kitle imha silahlarının tekeli (Macheda ve Nadalini, 2021).

Amin'e göre, elinde yoğunlaşan ayrıcalıklar nedeyle merkez, çevre sanayi sektörünün önemli bir bölümü üzerinde önemli bir kontrol uygulamakta, bu da daha az varlıklı bölgelerde zenginlik yaratılmasını teşvik etmek yerine ekonomik artığın merkeze doğru kayda değer bir şekilde yönlendirilmesine yol açmaktadır. Bu ısrarcı senaryo siyasi bağımlılığı güçlendirmekte ve ekonomik eşitsizlikleri arttırmaktadır (Amin, 1996). Bu hareketlenmeler kapitalist sisteme karşı bir güç ve denge unsuru olarak işlev görebilir ve hem küresel hem de yerel perspektiflerden analiz edilebilir. Birincisi küresel bir sivil toplumun ve ulusötesi bir toplumsal hareketin evrimine odaklanırken, ikincisi katılımcı demokrasi, topluluk eylemi ve sosyal ve dayanışma ekonomisi alanlarındaki çabaları kapsayan bir dizi talebin altını çizmektedir. Fransa gibi bir Batı demokrasisi ile Çin arasındaki ekonomik, siyasi ve sosyal bağlantıları alter-küreselleşme çerçevesinde incelemek ve küreselleşmenin faydalarını tamamen reddetmeden koruyan alternatif bir paradigma önermek zorunludur.

Sosyalizm ve Kapitalizm Arasında Çin

"Çin Halk Cumhuriyeti" yalnızca jeopolitik, siyasi bir varlığı değil, aynı zamanda farklı bir ideolojik çerçeveyi de ifade etmektedir. Mao Zedung'un liderliğinde 1949 yılında kurulan ÇHC, sosyalist bir devlet kimliğine bürünmüştür (Yang, 2018). Bununla birlikte, Batılı muadillerinin tam aksine, ÇHC, komünist devlet aygıtının başlangıcında, başta Konfüçyüsçülük olmak üzere geleneksel düşünce sistemlerine yaygın bir bağlılıkla, ağırlıklı olarak kırsal bir demografiyi korumuştur.

Hem kolektif hem de bireysel düzeyde ahlaki erdemlerin geliştirilmesini vurgulayan Konfüçyüsçülük, iyi düzenlenmiş ve düzenlenmiş insan ilişkilerini geliştiren, yardımseverlik üzerine kurulu bir yönetimi savunur. Kökleri kolektivizm ve bütüncül ilkelere dayanan bu felsefi gelenek hem kamusal hem de özel hayatı şekillendirmeye ve kontrol etmeye çalışarak toplumsal bilişin dokusunu etkilemektedir. Bu ahlaki gelenek, Çin Komünist Partisi (ÇKP) liderlerine ahlaki ve ideolojik eğitimi sürdürmeleri için ilham vererek devam etmektedir. Bu bağlamda, Çin komünizmi, bu tür geleneklerin doğrudan taşıyıcısı olmasa bile, geleneksel Çin düşünce ve kültürünün fark edilebilir izlerini veya parçalarını sergilemektedir. Tarih boyunca Çin toplumu bireycilikten ziyade toplumsal değerlere belirgin bir vurgu yapmıştır.

ÇHC'nin siyasi yörüngesi, sosyalist bir rejim altında kurulduğu 1949 yılından bu yana, iç ve dış politika zorunluluklarındaki değişimleri yönlendirerek evrim geçirmiştir. Mao dönemi ve Mao sonrası olmak üzere iki farklı dönemin prizmasından bakıldığında, Maoist dönemde devlet daha içe kapalı ve sosyalist ilkelere bağlı bir görünüm sergilemiştir. Ancak 1970'lerde Deng Xiaoping'in iktidara gelmesi, ÇKP yönetiminin parçalanması ve ardından Deng'in vizyona uygun olarak yeniden şekillendirilmesiyle damgasını vuran dönüştürücü bir dönemi başlatmıştır. Böylece küresel bir güç olarak yükselen ÇHC'nin çağdaş tezahürü gerçekleşmiştir (Cabezan, 1996). ÇHC, diğer devlet ve toplumlardan farklı bir yörüngede ilerlemiş olması nedeniyle, tarihsel ve sosyolojik incelemeler için ilgi çekici bir konu olarak durmaktadır. Özellikle, ÇHC'in kapitalist dünya ekonomisine entegrasyonu ve tek parti tekeli altında sosyalist ilkelerle yönetilmesi titiz bir incelemeyi gerektirmektedir (Guo, 2012: 48).

Çin'in 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki başkalaşımı, komünist ve kapitalist paradigmlar arasındaki hassas dengenin anlaşılmasında kritik bir öneme sahipti. Derin kalkınma sorunlarını ele alan Çin, tercih ettiği ideolojiden stratejik olarak yararlanmış, bu da sağlam sanayi girişimlerinin otoriter bir şekilde uygulanmasına yol açarak toplumun hızlı modernleşmesini ve sanayileşmesini kolaylaştırmıştır (Yongnian ve Kempf, 1999: 41). Halihazırda Çin, her iki ideolojiyi de belirgin bir şekilde Çin perspektifinden yorumlayan, tanımlanmış bir dizi ilke dahilinde faaliyet gösteren, kapitalist ve sosyalist rejimlerin benzersiz bir birleşimi olarak durmaktadır. Bu birleşim ile karakterize edilen Çin örneği, birçok gelişmekte olan ülke için emsal teşkil etme potansiyeline sahiptir.

Mao 1938'de Marksizm'i yalnızca kültürel eklemlemeler yoluyla Çinlileştirmeye çalışmakla kalmamış, aynı zamanda Marksizm-Leninizm'i Çin toplumunun ve tarihinin kendine özgü hatlarına göre uyarlayarak halk için daha pragmatik ve kabul edilebilir hale getirmeye çalışmıştır.

Çin gibi geleneklere derinlemesine bağlı toplumlarda, komünizm, liberalizm ya da diğer Batılı veya Çinli olmayan fikirler gibi ideolojilerin dahil edilmesi incelikli ayarlamalar gerektirmektedir. Bu noktada, Mao gibi figürlerin komünizme Sovyet yorumundan ya da diğer küresel muadillerinden farklı bir merceklerle yaklaşarak Marksizm'i Çinlileştirmeye çalıştığını görmek gerekir. Mao 1938'de Marksizm'i yalnızca kültürel eklemlemeler yoluyla Çinlileştirmeye çalışmakla kalmamış, aynı zamanda Marksizm-Leninizm'i Çin

toplumunun ve tarihinin kendine özgü hatlarına göre uyarlayarak halk için daha pragmatik ve kabul edilebilir hale getirmeye çalışmıştır. Çin, Batı Avrupa uluslarının tanık olduğu kapsamlı sanayileşmeden geçmediği ve Rusya'da yaygın olan büyük ölçekli serfliliği deneyimlemediği için bağlamsal arka plan çok önemliydi. Mao'nun Marksizm kavramsallaştırması, Çin'in tarihsel yürüngesinde değerli görülen her şeyi kapsamaya ve miras almaya çalışarak Çin'in tarihsel koşullarına uyarlanmasını gerektiriyordu (Meisner, 2007). 1930'larda, Çin siyasi düşüncesi alanında, neredeyse her kavramsal çerçeve, sosyalizm veya Marksizm düşüncelerinin ötesine uzanan "kuo-ts'ui" olarak bilinen ulusal karakter veya öz ile uyumu açısından incelenmiştir (Wylie, 1979).

Çin komünizminin ve Mao'nun Marksizm'i belirli kültürel kodlarla birleştirme çabalarına rağmen, devrimci girişimler doğası gereği kopuşlar barındırır. Bu bağlamda 1949 Çin Devrimi, Mao'nun tasarladığı düşünce sistemi çerçevesinde kültürel bir kopuşa yol açmamış, daha ziyade sistemsal bir kopuş olarak tezahür etmiştir. Komünizmi Çin bağlamına uyarlayan devrim, ülkedeki yerleşik toplumsal yapıların parçalanmasını hızlandırmıştır. Çin'in imparatorluk yönetimi altındaki yaklaşık iki bin yıllık tarihi göz önüne alındığında, toplumsal çerçeveler devlet aygıtının dokusuna karmaşık bir şekilde işlenmişti. Mao'nun dönüştürücü girişimleri, ulusun geçmişinden gelen soyluların, toprak ağalarının, din adamlarının ve bürokratik sınıfların çözülmesine yol açmıştır. Aynı zamanda, köylülük Mao'nun devrimci anlatısında önemli bir rol üstlendi ve ÇKP'nin iç savaş yıllarındaki örgütsel dinamiklerini yansıtarak, kırsal örgütlenmenin geliştiği ve nihayetinde kentsel fetihleri güvence altına aldı. Mao'nun Halk Cumhuriyeti rejimini ilan etmesinden sonra, ilk beklentiler ÇKP'nin odağının kırsal kesimden kent merkezlerine kayacağı ve devleti büyük güç statüsüne yükseltmek için sanayileşmeye yöneleceği yönündeydi (Pletcher, 2010: 300). Ancak Mao, kırsal

kesime odaklanmayı sürdürmenin devrimci itici gücü kuvvetlendireceğine olan inancını korudu. Mao'nun liderliğinde, kırsal ve kentsel alanlara dengeli bir ilgi gösterilmesini vurgulamış, kırsal alanların ihmal edilmesinden kaçınarak kent merkezlerindeki ağır sanayi girişimlerine öncelik verilmesi yönündeki yaygın anlayıştan farklı bir strateji izlenmiştir. Sovyetler Birliği'nin parti-devlet modelinden ilham alan Mao, yabancı paradigmaları birleştirirken devlet örgütlenmesini "Çinileştirmeye" çalışmıştır. Mao döneminde, ÇHC'de tek partili bir sistem hâkim olmuş, parti silahlı kuvvetler aracılığıyla otorite kullanmış ve askeri aygıt içindeki hiyerarşik yapıları ve atamaları denetlemiştir. Bu tekelleşme, Weberyen anlamda meşru şiddeti kullanan ve partiye tartışılmaz bir egemenlikle siyasi ve sosyal alanlara müdahale etme ayrıcalığı tanıyan uyumlu bir devlet-parti-ordu varlığı yaratmıştır.

Çin'in 1949 öncesi tarihi manzarası, kalıcı bir başarı veya siyasi istikrar sağlayamayan çeşitli devrimlere tanıklık etmiştir. Merkezi hükümetin tarihsel zayıflığı ve kırsal alan ile idari alan arasındaki kopukluk bu çıkmaza önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Kökleri kırsal kesimden gelen bir siyasi harekete dayanan Mao, devrimin kalıcı başarısını sağlamak için merkezi hükümeti sağlamlaştırmanın zorunluluğunu kabul etti. Bu doğrultuda, siyasi, ekonomik ve sosyal meseleler üzerinde karar alma ve kontrolü tek bir merkezi otoritede birleştiren yasal çerçeveler oluşturuldu. 1954 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası hazırlanmış ve temel bir araç olarak yürürlüğe girmiştir (Jianfu, 2004).

Sovyet modelinden ilham alan ve kendine özgü "Çin Özü"nü hesaba katan, sosyalist devlet ilkeleriyle uyumlu yeni bir devlet organizasyonu ortaya çıktı. Aynı zamanda ÇKP'ye ulus içindeki tüm siyasi ve sosyal oluşumları denetleme ve düzenleme yetkisi verildi. Tek partili rejimlerin paradigma karakteristiğine uygun olarak ÇHC, modernleşme girişimlerine öncülük etme, ekonomik reformları yürürlüğe koyma

ve sosyal ilerlemeyi teşvik etme yetkisini ÇKP'ye vermiştir. Sosyalist ekonomik model, tarım ve ticarete kooperatiflerin kurulması yoluyla uygulanmıştır. Bu dönüştürücü yaklaşım, kırsal kesimdeki köylülerin tarımsal uğraşlarını terk ederek kent merkezlerine göç etmelerine yol açmıştır. Bu olgu, hızlı sanayileşme arayışında olan sosyalist hükümetin kentsel bölgelerde büyük fabrikalar kurarak buraları cazibe merkezlerine dönüştüren hızlı sanayileşme çabalarıyla daha da körüklenmiştir (Lawrence ve Martin, 2013: 44).

Böylesine devasa bir ulusun genişliği ve nüfus büyüklüğü göz önüne alındığında, idari işlevlerin yerleştirilmesi ve ademi merkezileştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Kaçınılmaz olarak, idari birimler arasındaki dengeyi koruyacak birincil mekanizma vergi politikalarında yatmaktadır (Zhang, 2019: 482). ÇHC'de vergi gelirleri konusunda merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında simbiyotik bir ilişki mevcuttur. Vergilerin merkezi ve yerel kategoriler olarak ikiye ayrılması, merkezi hükümetin mali gereksinimlerini karşılarken yerel yönetimlerin mali özerkliklerini sürdürmelerini sağlamak gibi ikili bir amaca hizmet etmektedir. Yerel yönetimler yerel vergilerin toplanması sorumluluğunu üstlenirken, merkezi hükümet genel vergilerden bölgesel yerel yönetimlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve yatırımları kolaylaştırmak için belirli kaynaklar tahsis etmektedir (Tuoheti, 2014: 67). Mali ve vergi politikaları alanında âdem-i merkezîyetçilik yerel yönetimleri güçlendirirken aynı zamanda merkezi hükümetin bölge ve il işlerine yönelik yükümlülüklerini de azaltmıştır. Bu dinamik, son kırk yılda ÇHC'de önemli ekonomik ilerlemelerin ve kalkınmanın katalize edilmesinde etkili olmuştur. Merkezi hükümet ağırlıklı olarak askeri ve dış politika gibi "yüksek siyaset" ile ilgilenirken, neredeyse tüm sosyal politikaların yerel yönetim birimlerine devredilmesi ÇHC'deki yönetim yapısının çok önemli bir yönünün altını çizmektedir.

Çin'in başarısına katkıda bulunan en önemli faktör ÇKP'nin toplumsal dinamikleri önceden belirlenmiş bir çerçevede ustaca yönetmesidir (Fotoğraf: Global Times, 2024).

Çin'in kapitalist bir ekonomik çerçeveye geçişi bağlamında, yerel ve merkezi hükümetlerin oynadığı rollerin incelikli bir şekilde incelenmesi, ulusun mevcut durumunu anlamak için zorunludur (Losurdo, 2017). Geniş bir ekonomik sisteme sahip büyük bir ülkenin yönetim yapısının görünürde komünist bir parti tarafından yönetiliyor olması, partinin tüm siyasi aygıt üzerindeki doğrudan etkisine ilişkin soruların gündeme geldiği Batı yarımkürede inceleme ve şüpheciliğe yol açmaktadır.

Sermaye birikimi ve kapitalizmin evrimi için tipik olarak gerekli görülen burjuvazi ve bireyci toplum gibi unsurların yokluğu, hâkim Batı anlayışlarına meydan okumakta ve Batı medeniyetinin yörüngesinin dışında alternatif bir sistemin uygulanabilirliğinin altını çizmektedir. Çin kapitalist sisteme sorunsuz bir şekilde

entegre olurken, başarısına katkıda bulunan en önemli faktör ÇKP'nin toplumsal dinamikleri önceden belirlenmiş bir çerçevede ustaca yönetmesidir (Pieke, 2022). Siyasi ortamda görünürde birden fazla parti olmasına rağmen, tek bir partinin kalıcı hâkimiyeti ve bunun sonucunda partinin politbürosunun devlet yönetimindeki merkeziliği, parti ve devlet arasında derin bir karşılıklı bağımlılık yaratmıştır. Sonuç olarak, Çin'deki gelişmelerin herhangi bir analizi hem olumlu hem de olumsuz anlamda ÇKP'ye atfedilen olguların ayrılmaz bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Diğer faktörlerin yanı sıra insan hakları konusunda Batılı devletler tarafından sürekli incelemeye tabi tutulan Çin'de ulaşılan uygarlık seviyesi, Batılı olmayan toplumların potansiyel olarak benimseyebileceği bir yöntemi gösteren bir örnek olmaya devam etmektedir.

Alter-Küreselleşme ve Çin-Fransız İlişkileri

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası siyaset ortamında, Fransa'nın Batı Bloğu içindeki hizalanması ve diğer etkili blok üyelerine kıyasla göreceli siyasi ve ekonomik kırılganlığı, özellikle 1958'den sonra Beşinci Cumhuriyet ve Charles de Gaulle'ün cumhurbaşkanlığı döneminde Fransız dış politikasında stratejik bir yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Soğuk Savaş'ın tamamı boyunca Fransa, iki süper güç arasında hassas bir dengede ustalıkla ilerlemiş ve Fransa gibi önemli bir Avrupa ülkesinin yeniden hizalanmasını önlemek için her ikisinden de tavizler koparmıştır. Bu karmaşık diplomatik dans, her iki kutupla da ekonomik, siyasi ve diğer çeşitli alanları kapsayan, yıllar içinde gelişen ve derinleşen çok yönlü ilişkiler geliştirmeyi içeriyordu. Çağdaş Fransız dış politikasının temellerini atan Charles de Gaulle'ün liderliğinde, tek bir egemen gücün hâ-

kim olduğu tek kutuplu bir dünya yerine çok kutuplu bir uluslararası ortamın Fransa'nın ulusal çıkarlarına daha iyi hizmet edeceğine dair bir inanç ortaya çıkmıştır. Bu bakış açısı, Fransa'nın çok kutuplu bir düzende potansiyel bir rol oynamasını, bağımsız olarak küresel bir güç olarak ortaya çıkamasa bile AB gibi uluslararası örgütlere liderlik etmesini savunuyordu (Gürcan, 2020). Soğuk Savaş sonrası dönem, özellikle de 1990'lar, ABD'nin tek süper güç olarak kaldığı ve Rusya ile ÇHC gibi devletlerin önemli küresel aktörler olarak kademeli olarak dahil olduğu bir değişime tanıklık etti ve Fransa'ya ulusal çıkarlarını daha etkili bir şekilde takip etmeye elverişli bir dış politika ortamı sağladı.

Özellikle 1960'larda, günümüz Fransız dış politikasının temelini atan De Gaulle döneminde, Batı Bloğu içinde ABD hegemonyasından özerklik arayan Fransa, ÇHC'nin meşruiyetini kabul eden ilk Batılı ülke olarak farklılaşmıştır (Romano, 2017).

10 Haziran 1954'te ÇHC Başbakan ve Dışişleri Bakanı Zhou Enlai (sağda) ile Fransa Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Pierre Mendès France (solda), ilk kez İsviçre'deki Çin Büyükelçiliği'nde diplomatik ilişki kurulması konusunu görüştüler (Fotoğraf: China Daily, 2021).

ÇHC'nin dışı açılmasının damga vurduğu sonraki on yıllar, özellikle Chirac'ın cumhurbaşkanlığı döneminde Çin-Fransız ilişkilerinin stratejik bir ortaklığa evrilmesine tanıklık etmiştir (Boniface, 2019; Liu, 2019). Günümüzde, ÇHC'nin yükselen siyasi ve ekonomik gücü, her iki ülkenin de tek kutuplu veya iki kutuplu konfigürasyonlar yerine çok kutuplu bir uluslararası düzen arzusuyla birleştiğinde, Çin-Fransız ilişkilerinin yakınlaşmasını hızlandırmıştır. Bu iki ülkenin geçirdiği tarihsel yörüngeyi ve incelikli süreçleri incelemek, diplomatik bağlarını kapsamlı bir şekilde anlamak ve gelecekteki olası gelişmeleri öngörmek için zorunludur. Fransız dış politikası açısından, ÇHC'nin bir küresel güç olarak yükselişi, Fransa gibi çok kutuplu bir küresel sistemi savunan bir ulus için önem taşımaktadır. AB içerisinde sağlam ilişkilerin geliştirilmesi hem Fransa hem de ÇHC için stratejik avantajlar sağlamaktadır.

Çin-Fransız ilişkileri, 21. yüzyılın çok kutuplu uluslararası siyasetinin çok yönlü alanında, kökleri tarihsel öncüllere dayanan ancak belirgin bir şekilde geleceğe yönelen önemli siyasi evrimleri ayırt etmek için bir mercek görevi görmektedir.

Çin-Fransız ilişkileri, 21. yüzyılın çok kutuplu uluslararası siyasetinin çok yönlü alanında, kökleri tarihsel öncüllere dayanan ancak belirgin bir şekilde geleceğe yönelen önemli siyasi evrimleri ayırt etmek için bir mercek görevi görmektedir. Geçtiğimiz elli yıl boyunca, bu iki ülke arasındaki ilişki, iyileşme evreleri ve durağanlık dönemleriyle karakterize edilen dalgalanmalar sergilemiştir. Fransız dış politikası açısından, iki kutuplu Soğuk

Savaş dinamiklerinin hâkim olduğu bir jeopolitik manzara ya da 1990'larda olduğu gibi ABD'yi merkeze alan tek kutuplu bir düzen hem istenmemekte hem de aktif olarak engellenmektedir. Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından çekilmesi ve ulusal çıkarları vurgulayan iddialı bir bağımsızlıkçı duruş benimsemesiyle özetlenen Gaullizm mirası, birbirini izleyen Fransız cumhurbaşkanlıkları ve siyasi partileri üzerinde kalıcı bir iz bırakmıştır. Çağdaş Fransız dış politikasının temelini oluşturan De Gaulle döneminde Fransa, Batı bloğundaki benzerlerinden farklı bir rota çizerek 1964 yılında ÇHC'nin meşruiyetini resmen tanıyan ilk Batılı ülke olmuştur (Yunyi, 2019). Bu siyasi hamle, Çin-Fransız ilişkilerinin doğasını temelden değiştirmiştir.

Fransız dış politikasının incelemesi hem tek kutuplu hem de iki kutuplu konfigürasyonlardan kaçınarak, aktif kutupların çoğulluğu ile karakterize edilen bir uluslararası sistem tercihinin altını çizmektedir. Fransa'nın tarihsel dönemlerdeki imparatorluk geçmişine rağmen, jeopolitik konumu 20. yüzyıldan bu yana ekonomik ve siyasi yeniden yapılanmaya tanık olmuştur. Bununla birlikte Fransa, 1960'lardan bu yana izlediği politikalarla büyük küresel güçler arasındaki konumunu korumuştur. ÇHC'nin Batılı bir ülke tarafından tanınması, uluslararası siyasi ortamda sismik bir değişime yol açmış ve ÇHC'nin Çin halkının küresel sahnedeki gerçek temsilcisi olarak statüsünü teyit etmiştir. Çin Cumhuriyeti'nin (Tayvan) yerini alan bu tanınma, ÇHC'nin 1971 yılında Birleşmiş Milletler daimi üyeliğine yükselmesiyle sonuçlandı. Fransa, ÇHC ile diplomatik bağlar kurarak, 1950'lerde etkisinin belirgin bir şekilde azaldığı Çinhindi bölgesinde jeopolitik bir aktör olarak yeniden rol almaya çalışmıştır (Lechervy, 1992). De Gaulle sonrası dönem Çin-Fransız ilişkilerinde olumlu gidişatın devamlılığına tanıklık etmiştir. Başkan Pompidou, ÇHC'yi ziyaret eden ilk Batılı devlet başkanı olarak tarihe

Fransa Başbakanı Jacques Chirac (solda), 12 Mayıs 1975'te Başbakan Yardımcısı Deng Xiaoping'i (sağda) havaalanında karşıyor (Fotoğraf: China Daily, 2014).

geçmiştir. Soğuk Savaş dinamikleri 1970'lerde bir durgunluk dönemine yol açan engeller oluştururken, ÇHC ve Fransa arasındaki karşılıklı ticaret kademeli bir artış sergilemiştir. ÇHC, Fransa'nın Batı Bloğundaki başlıca ticaret ortağı olmuştur.

Çin-Fransız ilişkilerinin dönüştürücü yörüngesi, Deng Xiaoping'in liderliği ve ÇHC'nin 1980'lerdeki ilerici dışı açılma politikalarının himayesi altında kayda değer bir evrim geçirmiştir. Deng, Fransa'nın çeşitli yerlerinde önemli süreler geçirmişti ve Fransız kültürüne son derece aşina idi (Pye, 1993). 1989 yılına kadar iki ülke ilişkilerinde sürekli bir olumlu

ivme yaşanmıştır. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılması ve ardından Doğu Bloğunun çöküşü, iki ülke arasındaki samimiyeti etkileyen karmaşıklıkları da beraberinde getirmiştir. ÇHC'nin de Sovyetler Birliği ile benzer bir kaderi paylaşacağı ve sosyalist sisteminin çökeceği yönündeki spekülasyonlar dış baskılara neden olmuştur. Tiananmen Meydanı'ndaki olaylar, demokratik ve liberal bir sisteme geçiş yönelimine sert bir yanıt olarak yorumlandı (Mengin, 1993). ÇHC ile sağlam bir ittifak geliştirme taahhüdü Fransa tarafından Jacques Chirac'ın 1995 yılında cumhurbaşkanı seçilmesiyle vurgulanmıştır.

Chirac'ın Mayıs 1997'de cumhurbaşkanı olarak ÇHC'ye yaptığı açılış ziyareti sırasında imzalanan bildirgeyle iki ülke "kapsamlı bir işbirliğini" (quanmian huoban guanxi veya Fransızca partenariat mondial) resmileştirmiştir. Bu bildirge Fransa'yı, daha önce 1996 yılında ÇHC ile "stratejik ortaklık" kuran Rusya'nın izinden giderek, böyle bir taahhütte bulunan ilk Batılı ülke konumuna getirdi. Fransa ve ÇHC, Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından küresel siyasi istikrarsızlığın başlıca nedeninin ABD'nin tek kutuplu hâkimiyeti olduğunu ileri sürmüş ve bu faktöre ÇHC'nin ekonomik yükselişinden daha fazla vurgu yapmıştır. Fransa'nın 1997 yılında Cenevre'deki Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nu ÇHC'yi kinamaktan caydırmadaki önemli rolü dikkate değerdir. "Yapıcı diyalog" stratejisini tercih eden Fransa, hassas bir konu olan insan hakları konusunda Çinli yetkililerle temas kurmuştur. 2000'li yıllar boyunca, Chirac'ın cumhurbaşkanlığı döneminde, Fransa çok sayıda konuda ÇHC'nin yanında yer almıştır. Özellikle, 2004 yılındaki boğazlar arası çatışma sırasında ÇHC'yi desteklemiş ve ÇHC tarafından dile getirilen "tek ülke, iki sistem" tezi ni desteklemiştir. Bu stratejik uyum, bu dönemde Çin-Fransız ilişkilerinin çok yönlü ve dinamik doğasının altını çizmektedir.

Çin ve Fransa arasındaki ilişkiler, alter-küreselleşme perspektifinden ele alındığında, her iki ülkenin küresel etkileşimleri yönetme stratejilerini içeren karmaşık bir bağlam sunar. Ekonomik açıdan, Çin'in yükselen ekonomik gücü ile Fransa'nın küresel ticaretteki rolü arasında denge kurma çabaları, ekonomik ilişkileri şekillendirmekte etkilidir. Her iki ülkenin de kültürel diplomasiyi vurgulaması, kültürel değişim ve kimlik koruma konularında işbirliği ve etkileşimi teşvik etmeye yönelik bir stratejiyi yansıtmaktadır. Siyasi arenada, Çin ve Fransa'nın tek kutuplu düşünceye karşı durarak çok kutuplu bir dünya düzenini desteklemesi, alter-kü-

reselleşme idealleriyle uyumlu bir duruş sergilemektedir. Ayrıca, her iki ülke arasında gerçekleşen diyaloglar ve işbirliği çabaları, insan hakları, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirlik gibi küresel meselelere yönelik ortak sorumluluk anlayışını yansıtmaktadır. Bu çerçeve içinde, Çin ve Fransa ilişkileri, sadece ekonomik değil aynı zamanda kültürel, siyasi ve sosyal boyutlarıyla da şekillenmekte ve alter-küreselleşmenin temel ilkelerine uygun bir çerçeve sunmaktadır.

Çin-Fransız İlişkisi: Küresel ve Stratejik Boyutlarda Ortaklık

Hem Fransa hem de Çin, ilişkilerini Amerikan kültürünün hakimiyetine karşı bir denge unsuru olarak algılamakta ve karşılıklı kültürel tanıtım girişimlerinde bulunmaktadır. Fransa kültürel etkisini Çin'de yaymaya çalışırken, Çin de bunu Fransa'da "Çin yılı" ve Konfüçyüs enstitülerinin kurulması gibi etkinlikler aracılığıyla geleneksel ve (Avrupa için) "demokratik olmayan" değerlerini yaymak için bir fırsat olarak görmektedir. Her iki ülke de ekonomi, kültür ve siyaset arasında derin bir bağlantı olduğunu savunmakta ve çok kutuplu ve kültürel açıdan çoğulcu bir dünyanın ortaya çıkacağını öngörmektedir. Chirac'ın cumhurbaşkanlığı döneminde Çin-Fransız ilişkileri, Amerikan hegemonyasının yol açtığı iddia edilen kültürel homojenleşmeyi eleştiren ve bunun küresel kültürel çeşitliliği ve zenginliği aşındırdığını iddia eden bir bakış açısıyla gelişti (Ruano-Borbalan, 2002). Bununla birlikte, bu ilişkiler zorluklarla karşılaşmış, insan hakları ve Tayvan gibi bazı konular diğerlerine göre daha ustalıkla yönetilmiştir. Etkili yönetime rağmen, bu konular Fransız kamuoyunun ve bazı siyasetçilerin sürekli olarak sorgulaması ile karşı karşıya kalmıştır (Ottavi ve Albanel, 2019). ABD ile ilişkiler, ticaret, BM reformu, İran, Sudan ve Afrika gibi alanlarda süregelen zorluklar çözülmeden kal-

maya devam etmekte ve potansiyel olarak ikili ilişkiler üzerinde kalıcı bir etki yaratmaktadır. Tayvan konusunda ÇHC ile temelde bir anlaşmazlık olmasa da özellikle 1990'larda Tayvan'a yapılan silah satışlarındaki kayda değer artış, ÇHC'nin Fransa'ya karşı tepkisine yol açmıştır (Tucker, 2011).

Çin-Fransız ilişkilerinin dönüştürücü yörüngesi, Deng Xiaoping'in liderliği ve ÇHC'nin 1980'lerdeki ilerici dışı açılma politikalarının himayesi altında kayda değer bir evrim geçirmiştir.

Nicolas Sarkozy'nin cumhurbaşkanı seçilmesi Çin-Fransız ilişkilerinde bir durgunluk ve hatta gerileme dönemine işaret ediyordu. Sarkozy dönemi, Fransa'nın 2009 yılında NATO'nun askeri kanadına geri dönmesiyle birlikte daha transatlantikçi bir dış politikaya doğru kayışa tanıklık etti. Tibet meselesi bu dönemde bir ihtilaf noktası olarak ortaya çıktı ve 2008 Olimpiyatları sırasında Paris'teki gösterilerle doruğa ulaştı. Buna karşılık ÇHC, Fransa'nın kendi geleceği için belirleyici bir seçim yaptığını kabul etti. Daha sonra François Hollande'in cumhurbaşkanlığı, özellikle ticaret konularında olmak üzere ilişkilerde kademeli bir iyileşme sinyali verdi. Özellikle Xi Jinping'in 2018 yılında Versailles Sarayı'na yaptığı ziyaret, Çin-Fransız ilişkilerinde diplomatik bir canlanmaya işaret ederek Sarkozy döneminde yaşanan zorluklardan uzaklaşıldığını göstermiştir (Pluyette, 2018).

Fransa ve Çin arasındaki ilişki, Batı bloğu ülkeleri arasında en karmaşık, dinamik ve duygu yüklü ilişkilerden biridir. Bu karmaşıklığa katkıda bulunan önemli bir unsur, 1964 yılında De Gaulle tarafından

ÇHC'ye verilen incelikli diplomatik tanımadır. Bu tarihi olay, Soğuk Savaş'ın jeopolitik manzarası bağlamında yankılanan bir ikilemi yansıtan kalıcı bir belirsizliği ortaya çıkarmıştır. ABD'nin Tayvan'daki Çin Cumhuriyeti yerine ÇHC'yi tanımayı tercih ettiği 1971 yılına kadar Fransa, Pekin'in Tayvan'ın sahip olduğu BM Güvenlik Konseyi koltuğu üzerindeki iddiasını desteklemedi.

Geçen yirmi yıl boyunca, küresel güç dinamiklerinde hem ekonomik hem de siyasi alanları kapsayan derin bir yeniden yapılanma meydana gelmiştir. Bu dönüşüm, eski iki kutuplu dünya düzeninin sonunu getirmiş ve gezegensel risklerle dolu maddi bir küreselleşmeye yol açmıştır. Bu değişen manzarada, Amerikan süper gücü giderek çok kutuplu hale gelen bir dünyada yol almanın zorluklarıyla boğuşmaktadır. Özellikle, komünist rejimi çerçevesinde kayda değer bir ekonomik büyüme kaydeden Çin, küresel ekonomik dinamikleri, diplomatik teamülleri ve hâkim değer sistemlerini yeniden şekillendirebilecek yegâne yükselen güç olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, Çin'in rolünü küreselleşme kapsamında veya küreselleşme karşıtı hareketler arasında değerlendirmek zorluklar içermektedir. Bununla birlikte, bu paradigma içinde farklı bir perspektif olarak önemli bir konuma sahiptir. Siyasi açıdan ÇHC, Batı'nın siyasi yükseliş kavramlarıyla uyumlu özelemler taşımayabilir. İngiltere ya da İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD gibi geçmişteki süper güçlere öykünme yönündeki tarihsel hırsların aksine, Çin'in günümüzdeki küresel konumu, özgürlük, demokrasi ya da insan hakları gibi evrensel değerleri küresel ölçekte korumakla görevli yeni bir dünya polisi ya da hiper güç rolünü üstlenme eğilimini açıkça ortaya koymamaktadır (Bari, 2021). Bunun yerine ÇHC, Batı'dan farklı bir siyasi-ekonomik yol izleyen tek partili bir sistem olarak faaliyet göstermekte, sürekli ekonomik kalkınma yoluyla iç istikrarı sürdürmeye ve milliyetçi duyguları yurt dışına yansıtmaya odaklanmaktadır.

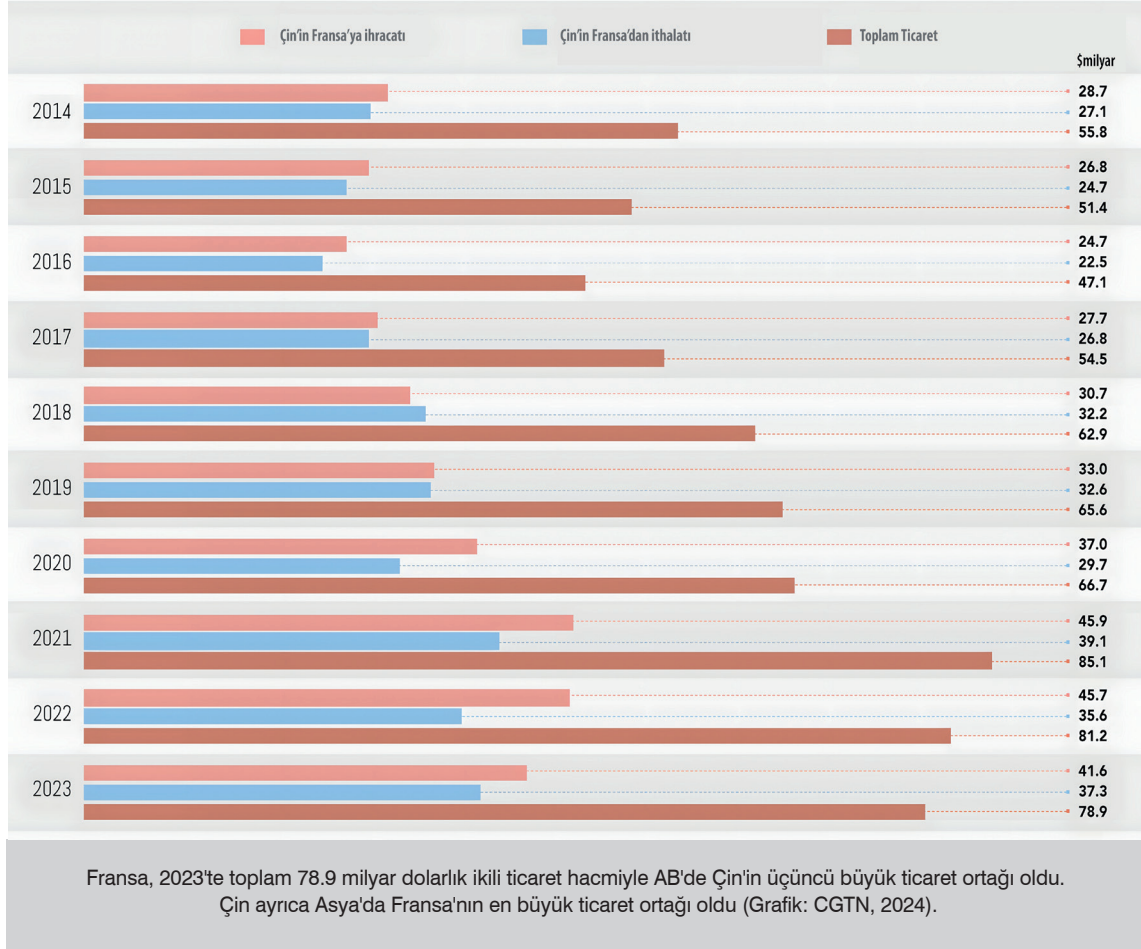
ÇHC, ekonomik küreselleşme ve uluslararası göç çerçevesinde tekil, tekeli bir varlığı temsil etmemektedir. Aksine Afrika kıtası, Çin hükümeti, petrol sektöründeki CNPC, CNOOC ve Sinopec gibi önde gelen kurumsal kuruluşlar, özel teşebbüsler, yüksek ücret arayışıyla denizaşırı ülkelere taşınmak isteyen Çinli profesyoneller ve Zhejiang reformları gibi girişimler nedeniyle sosyal veya ekonomik marjinalleşmeye maruz kalan bireyler gibi çeşitli varlıkları kapsayan sayısız Çinli paydaşa ev sahipliği yapmaktadır (He, 2020). Pekin, bu farklı aktörlerin faaliyetlerini birleşik bir güç projeksiyonu stratejisinin hizmetinde düzenlememektedir (Han, 2022). Çin hükümetinin 2000'li yıllarda Çinli yatırımcıların yurt dışına çıkışını kolaylaştırdığı, büyük şirket kuruluşlarının menşe merkezi veya taşra makamlarıyla yakın ilişkilerini sürdürdüğü ve tüm kuruluşların ÇHC'nin uyguladığı diplomatik nüfuzdan yararlandığı doğru olsa da manzara, ilgili aktörlerin çeşitliliğini yansıtan çok sayıda proje ve hedefle karakterize edilmektedir. Aynı zamanda, Çin hükümetinin kültürel etkisini küresel çapta güçlendirmek için teşvik ettiği Konfüçyüs Enstitüleri, ABD ve Avrupa'da kayda değer bir varlık göstererek ve tüm kıtalarda genişleyen bir ayak izi ile dünya çapında çoğalmaktadır. Bu kurumlar, Mandarin dilindeki yeterliliğin yanı sıra Çin kültürü ve uygarlığı hakkındaki bilgileri yaymak üzere tasarlanmış olup, genellikle uluslararası araştırma topluluklarına entegre olmak için bölgesel üniversitelerle işbirliği içinde kurulmaktadır. Bununla birlikte, ev sahibi üniversitelerin Tibet veya Tayvan gibi bölgesel meselelerle ilgilenmekten kaçınmaları şart koşulduğundan, varlıkları belirsizlikten yoksun değildir. Aynı zamanda Çin'in kültürel cazibesi de giderek artmaktadır; Fransa Eğitim Bakanlığı Genel Müfettişliği'nin yakın zamanda yaptığı bir değerlendirme, Fransa'da Mandarin dilinde eğitim gören ortaokul öğrencilerinin sayısının son on yılda dört kat artarak 33 bine

ulaştığını göstermektedir. Çince bilen ancak bu dilde uzmanlaşmamış olan 17 bin üniversite öğrencisinin dörtte üçü, bu dili gelecekteki profesyonel uğraşları için yardımcı bir beceri olarak görmektedir (Vergnaud, 2018). Bu artan kültürel etki, 1990'lardan bu yana Fransa ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ekonomik bağların önemli ölçüde artmasında da görüldüğü üzere, endüstriyel ve ekonomik gelişmelerle iç içe geçmektedir.

CEPII tarafından yakın zamanda yapılan bir çalışma, 1995'ten 2014'e kadar Fransız üretiminin Çin arzına bağımlılığının neredeyse on kat arttığını ortaya koymaktadır.

CEPII tarafından yakın zamanda yapılan bir çalışma, 1995'ten 2014'e kadar Fransız üretiminin Çin arzına bağımlılığının neredeyse on kat arttığını ortaya koymaktadır (Normand, 2020). Küreselleşmenin hem önemli bir kahramanı hem de erken bir zayıfı olarak işlev gören Çin'in bu paradoksal konumu, alter-küreselleşme alanında önem taşımaktadır. Çin'in küresel ticaret ve üretim kalıplarına entegrasyonu, güçlü ekonomik büyümeyi ve yoksulluğun hem ülke içinde hem de uluslararası düzeyde azaltılmasını sağlamıştır. Ancak bu entegrasyon aynı zamanda gelir eşitsizliğinin de artmasına neden olmuştur (Françoise, 2006: 48-49). Bu bağlamda, küreselleşmenin tamamen reddedilmesi ÇHC için ekonomik olarak mümkün olmasa da kendine özgü modeliyle Batı tarzı kapitalist küreselleşme paradigmasına alternatif bir anlatı sunmak için bir yol sağlamaktadır. Bu çok yönlü dinamikler Çin-Fransız ilişkilerinin farklı boyutlarını önemli ölçüde etkilemekte ve ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda ikili gelişim için fırsatlar sunmaktadır.

Şekli 1. Çin-Fransa Ekonomik ve Ticari İşbirliği

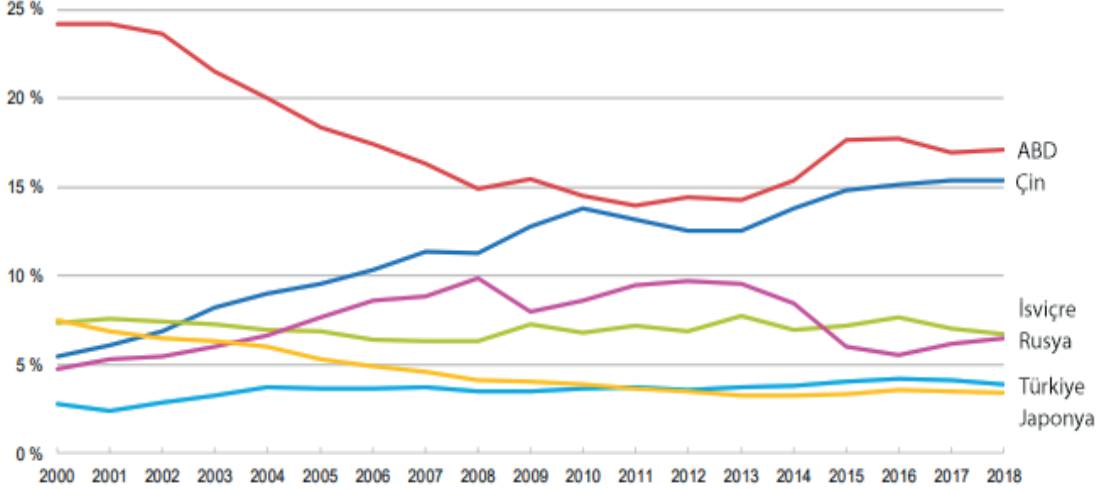

Uluslararası ilişkiler alanında ÇHC'nin jeopolitik konumu Fransa ve diğer Avrupa ülkeleri için büyük önem taşıyor. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron 2018 yılında Fransa'nın bölgeye olan ilgisini ve Asya ile yeni ittifaklar geliştirme niyetini açıkça dile getirdi. Bunu takiben, Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı, Silahlı Kuvvetler Başkanlığı ile, Fransa'nın Hint-Pasifik bölgesinde uygulamayı öngördüğü dış ve savunma stratejilerini tanımlayan belgeler yayımlandı (Paskal, 2021). 2019'daki önemli bir gelişme, Fransa'nın nükleer enerjiyle çalışan bir uçak gemisi saldırı grubunu, çekişmeli Tayvan Boğazı geçişini de kapsayan Hint-Pasifik bölgesine

konuslandırması ve bölge ülkeleriyle ortak deniz tatbikatlarına katılması oldu (Meunier, 2022). Macron'un liderliği, AB'nin Hint-Pasifik angajmanına yönelik strateji ve vizyonunun tanımlanmasında Fransa'nın rolünü aktif bir şekilde şekillendirmiştir (Duggal, 2022: 2).

Fransa stratejik olarak Hint ve Pasifik Okyanuslarındaki ada varlıklarını kullanarak kendisini bir Hint-Pasifik devleti ve coğrafi olarak uzak kıtalar arasında bir bağlantı noktası olarak konumlandırmaya çalışmıştır (Duggal, 2022: 2). Bu bağlamda Fransa'nın dış politikasının temel ilkeleri, Pekin açısından çatışmasız olarak algılanan çıkarlarla örtüşmektedir.

Şekil 2. AB'nin en büyük ticaret ortakları, 2000-2018
(Toplam AB dışı ticaretteki pay, ticaret değerlerine göre)

Özellikle 2000'den 2019'a kadar olan dönemde ticari işlemlerde sekiz kat artış yaşanmış ve ÇHC, ABD'den sonra AB'nin ikinci en büyük ticari ortağı haline gelmiştir (Grafik: Eurostat, 2019).

ÇHC, diplomatik söyleminde, eylemlerine açıkça katılmadığı veya eleştirmediği sürece Avrupa ülkeleri arasında ayırım yapmaktan giderek daha fazla kaçınmakta ve diplomatik muamelede algılanan tutarsızlıkları ustalıkla yönetmektedir (Wendling, 2022). Emmanuel Macron, Pasifik Topluluğu liderlerine ve Avustralya'daki Kaledonya topluluğuna yeni diplomatik sözlüğü açıklarken, ada uluslarının ve denizaşırı bölgelerin Hint-Pasifik yönetimindeki vazgeçilmez rolünün altını çizdi. Bu bölgeler arasında Reunion, Mayotte, Fransız Güney ve Antarktika Toprakları, Yeni Kaledonya, Fransız Polinezyası, Wallis ve Futuna ile Clipperton dahil olmak üzere doğrudan hükümetin kontrolü altındaki altı denizaşırı mülk dikkat çekiyor. Macron çok paydaşlı bir yaklaşımı savunarak bu oluşumları Hint-Pasifik stratejisinin şekillendirilmesine katılmaya çağırmaktadır (Lechervy, 2019). Fransa, yaşam alanlarını çevrelerine bağlamayı ve çevresel ve insani hususlarla uyumlu sürdürülebilir bir büyüme sağlamayı amaçlayarak Hint-Pasifik'teki operasyonel kapasitesini vurgulamaktadır. Bu anlatı, ÇHC'nin kü-

resel sahnedeki yükselişinin jeopolitik sonuçları ve bunun Cumhuriyet'in sınır bölgeleri üzerindeki etkisiyle birlikte Fransız ve Amerikan dış politika hedeflerinin kesiştiğinin altını çizmektedir. Dahası, Fransa ve Çin arasındaki karmaşık dinamikler, AB ve Çin arasındaki daha geniş kapsamlı ilişkiler üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. AB'nin ayrılmaz bir üyesi olarak Fransa, AB'nin Çin'e yönelik tutum ve politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Çin-Avrupa ilişkilerinin yörüngesi ağırlıklı olarak ekonomik ilişkilerin derinlemesine genişlemesiyle karakterize olmuş ve 2003 yılı bu ilişkide bir dönüm noktası olarak ortaya çıkmıştır (Wang, 2004: 71). Özellikle 2000'den 2019'a kadar olan dönemde ticari işlemlerde sekiz kat artış yaşanmış ve ÇHC, ABD'den sonra AB'nin ikinci en büyük ticari ortağı haline gelmiştir. Bu gelişen ekonomik ortaklık, güçlü Fransız ihracat sektörünü güçlendirirken, aynı zamanda karşılıklı yatırımlarda artan karşılıklı bağımlılığı da teşvik etmiştir. Ancak bu artan karşılıklı bağımlılık, Çin'in içe kapanıklığı ve Avrupa'nın açıklığı gibi zıt yaklaşımlardan kaynaklanan

zorlukları da beraberinde getirmiştir. Çinli işletmelerin hassas altyapı ve sektörlerde varlık gösterme çabalarına ilişkin endişeler meseleleri daha da karmaşık hale getirmiştir. Siyasi mülahazaların ve Çin'in jeopolitik hedeflerinin ekonomik bağlarla birleşmesi, bir zamanlar ağırlıklı olarak ekonomik olan ilişkiyi daha da karmaşık hale getirmiştir. Fransa ve Avrupa'nın ÇHC'ye yönelik algılarında, Çin'i sadece ekonomik bir ortakdan zorlu bir rakip ve sistemik bir rakibe dönüştüren, hissedilir bir paradigma değişikliği olmuştur. Fransa, Çin sorununa yönelik bu artan farkındalık ve odaklanmış yaklaşımdan somut sonuçlar elde etmiştir. Bununla birlikte, Avrupa'nın Çin'e yönelik tutarlı bir jeopolitik duruş sergilemesinin uzun süreli ve uyumlu bir çaba gerektirdiği de aşikârdır. Pekin'in tek partili sistemi tarafından uygulanan görünürdeki merkezi kontrole rağmen, sermayenin Çin genelinde iradesini tek taraflı olarak dayatma kapasitesi oldukça sınırlıdır. Bu sınırlama, Çin'in yerel yönetimlere önemli ölçüde özerklik tanıyan siyasi sisteminin son derece merkezîyetçi yapısından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, merkezi hükümet tarafından bölgesel politikaların uygulanmasında fark edilebilir eşitsizlikler devam etmektedir. Bu nüanslı siyasi ve idari bağlamsal faktörler, Çin'in kendine özgü kurumsal ortamına doğal olarak bağlıdır (Telo, 2020). AB-ÇHC ekonomik ve siyasi etkileşimlerinin değişen manzarası, gelişmiş muadilleriyle aralarındaki uçurumu kapatmak için teknoloji ve bilgi yayılımını artırmayı amaçlayan diğer gelişmekte olan ülkeler için öğretici çıkarımlar içermektedir.

Sonuç

21. yüzyılın başlangıcından bu yana uluslararası siyasetin manzarası, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu dinamiklerinden ve Soğuk Savaş sonrası

dönemi karakterize eden tek kutupluluktan uzaklaşmıştır. Özellikle Çin gibi ülkeler, kayda değer ekonomik atılımlarıyla öne çıkarak uluslararası ilişkiler söyleminde çok kutupluluğun önem kazandığı bir dönemi başlatmışlardır. Bu çerçevede, Fransa'nın ve potansiyel olarak AB'nin çok kutupluluğun ortasında uluslararası siyasette rol alma isteği, Çin ile yakın bağları teşvik eden Fransız dış politikasının eğilimleriyle uyumludur. Çin-Fransız ilişkilerindeki tarihsel salınım, özellikle Charles de Gaulle döneminde, dalgalanmaların damgasını vurduğu ancak diğer Batılı devletlere kıyasla göreceli bir kapsayıcılıkla karakterize edilen nüanslı bir yörüngeyi yansıtmaktadır. Bu tarihsel bağlam Fransa'yı 2000 sonrası ortaya çıkan ABD merkezli küreselleşme hareketlerine potansiyel bir alternatif olarak konumlandırmaktadır. Fransa ve Çin arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel işbirliği bağı, alter-küreselleşme alanında önem kazanmaktadır. Fransa kültürel egemenliğini korumaya çalışırken, Çin'in ekonomik ilerlemesi kültürel mirasının korunması ve yaygınlaştırılması konusundaki kararlılığını pekiştirmektedir. Bu çerçevede, bu iki ülke arasındaki işbirliği, hâkim küresel hegemonik etkilere karşı bir denge noktası sunarak alter-küreselleşme hareketlerinden faydalanmaya devam etmektedir. Marksist bir bakış açısıyla, ekonominin ve ekonomideki gelişmelerin kültür ve sosyal yaşam üzerindeki temel etkisi kabul edilmektedir. Özellikle, kamu ihale uygulamaları hem Fransa hem de Çin'de çeşitli kamu politikası hedeflerinin ilerletilmesinde stratejik bir rol üstlenmiştir. İster geleneksel kamu maliyesi paradigması isterse daha yakın tarihli uluslararası rekabet çabası içinde olsun, kamu ihale rejiminin temelindeki liberal mantık, stratejik uygulamalarının dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Özellikle bu alandaki uluslararası yasal standartlar belirlenirken bu ikili zorunlulukların dengelenmesi önemli hale gelmektedir.

Fransa ve Çin arasında kamu ihalelerinin stratejik kullanımı ve serbestleştirilmesinde bir yatkınlığa yol açan yasal küreselleşme eğilimine rağmen, bu uyum her iki ülkede de kullanılan aynı dengeleme teknikleri ile desteklenmemektedir. Ayrıca, Çin hukukunun ülkeye özgü özellikleri, kullanılan dengeleme tekniklerine içkin bir yasallık getirmekte ve Fransa'da kullanılan dengeleme stratejilerine uyum yoluyla Çin hükümetinin rotasını değiştirmeye zorlamayı şu anda olanaksız kılmaktadır. Uluslararası ekonominin temel ilkeleri hem tarihsel hem de güncel olarak küreselleşme karşıtı duyguların, göçmen karşıtı duyguların, elit karşıtı duyguların, hükümet karşıtı duyguların ve düzen karşıtı popülizmin yükselişinin altında yatan karşılaştırmalı ve küresel politik-ekonomik boyutlar hakkında değerli bilgiler sağlamaktadır. Ağırlıklı olarak gelişmiş dünyada beşerî, fiziki ve finansal sermaye yoğun endüstrilerde gözle görülür bir büyüme modeli ve buna eşlik eden vasıfsız ve yarı-vasıflı işgücüne dayalı endüstrilerdeki daralma, küresel ekonomik entegrasyonun sonucunu oluşturmaktadır. Bu durum küresel ticaret, finans ve göç alanlarında da geçerlidir. Vasıfsız ve yarı vasıflı pozisyonlardaki bireyler somut kayıplar yaşarken, kapitalistler eş zamanlı olarak önemli kazançlar elde etmektedir. Uluslararası siyasette hâkim olan düzenin yarattığı zorluklarla boğuşan ya da kalkınma sürecindeki ülkeler için, küreselleşmeyi açıkça reddetmek yerine hâkim paradigmaya alternatifler önermek daha etkili hale gelmektedir. Fransa ve Çin arasındaki dinamik, tam bir uyum sağlanamamasına rağmen ilişkilerini geliştirmeye çalışan devletler için uygun bir örnek teşkil etmektedir. Çin'in ekonomik gücünün gelişen yörüngesi, önümüzdeki yıllarda Çin'in Fransa ile ilişki kurma eğiliminin boyutunu ölçmek için incelikli bir analiz gerektirmektedir.

Eşzamanlı olarak, Çin'in kalkınma yörüngesi,

farklılık taşısa da küreselleşme doğrultusu içinde ortaya çıkmaktadır. Çin ekonomisinin DTÖ'ye katılımıyla dünya pazarına dahil olması, ekonomik entegrasyonun ilk aşamasını ifade etmektedir. Sonraki aşamaların siyasi, sosyal ve değer entegrasyonunu kapsamaması beklenmektedir. Hızlanan entegrasyon, devletin sosyal alandaki rolünün azalmasıyla birleşince, yeni sosyal güçlerin ortaya çıkmasına ya da yeniden ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlar arasında özel girişimci dernekleri, Falungong'un örnek teşkil ettiği yarı dini ve yarı askeri toplulukların yanı sıra haklarının savunucusu olarak tanımlanan köylülerin kendiliğinden örgütlenmeleri ve kendilerini sivil toplum kuruluşları (STK'lar) olarak tanımlayan oluşumlar yer almaktadır. Çin'de devam etmekte olan sosyal, siyasi ve ekonomik dönüşümler, küresel manzara üzerinde derin etkiler yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Nihayetinde Fransa, uluslararası ilişkiler alanında çok kutuplu bir dünyayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. AB'nin bu kutuplardan biri olarak önemli bir rol üstlenmesini öngörmekte ve Fransa'nın AB'nin yörüngesine rehberlik etmesini arzulamaktadır. Tarihsel olarak Fransa, Soğuk Savaş döneminde farklı kutuplarla diplomatik ilişkiler kurmaya çalışmış ve özellikle Tayvan anlaşmazlıkları sırasında Çin'i tanıyan ilk Batılı ülke olmuştur. Sonuç olarak, Fransa'nın Amerikan merkezli bir paradigmaya bağlı kalmak yerine alternatif küreselleşme hareketlerine yönelmesi, çok kutupluluk arayışıyla uyumludur. Bu bağlamda Çin-Fransız ilişkileri, çok kutuplu bir çerçevede Soğuk Savaş dinamiklerini anımsatan çok kutuplu yakın bağlar geliştirme hedefinin bir tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta küreselleşme karşıtlığı söylemi çerçevesinde çerçevelenmiş olsa da hem Fransa'nın hem de Çin'in küreselleşmeye karşı olmadıkları açıktır; daha ziyade itirazları, tek taraflı bir bakış açısını özetleyen, açıkça Amerikan veya

Batı merkezli yönelimiyle ilgilidir. Dolayısıyla, alter-küreselleşme ya da Fransızcasıyla Altermondialisation kavramı, Fransız ideolojik temellerinin özünü kapsamaktadır. Bu ifade, hâkim küresel paradigmanın salt reddinin ötesine geçerek daha kapsayıcı ve yapıcı alternatif bir küreselleşme vizyonu sunmaya çalışmaktadır. Özünde, Fransa ve Çin arasındaki ilişkileri çevreleyen anlatı, küresel statükonun hegemonyasına meydan okuyarak küresel kademedeki yerel fırsatlardan yararlanan, siyasi açıdan zeki bir Fransa'yı tasvir eden alternatif bir tarihsel ve çağdaş paradigma olarak ortaya çıkmaktadır. 🌸

Kaynakça

- Amin, Samir. (1996). "The challenge of globalization". *Review of International Political Economy*. 3(2): 216-259.
- Bari, Dominique. (2021). "Chine: existet-il une «exceptionnalité française»?". *La France, une puissance contrariée*. 175-181.
- Barjot, Dominique; Gastaldi, L., Caron, F., Cohen, É., Crouzet, F., & Mucchielli, J. L. (2003). "Globalization. La mondialisation." *Entreprises et histoire* 32(1): 138-151.
- Boniface, Pascal. (2019). "La France face à la Chine, que faire?". *Revue internationale et stratégique* 115(3): 89-96.
- Broussolle, Damien. (2019). "Les relations commerciales entre l'Union européenne et la Chine dans le nouveau contexte international: du statut d'économie de marché à la réforme des instruments de défense commerciale." *Bulletin de l'Observatoire des politiques économiques en Europe* 41(1): 47-54.
- Cabestan, Jean-Pierre. (1996). "Chine: Un Etat de Lois Sans Etat de Droit", *Revue Tiers Monde*, 37(147): 649-668.
- Çaşın, Mesut Hakkı and Ahmet Gedik. (2020). "Radical Right in France and Impact of the Relations Between USA and France", *Ultra-Nationalist Policies of Trump and Reflections in the World*, Bern: PeterLang Publishers, 157-168.
- Darling-Wolf, Fabienne. (2008). "Getting over our "illusion d'optique": From globalization to mondialisation (through French rap)". *Communication theory* 18(2): 187-209.
- Diallo, Mbaye Fall, Souad Djelassi, and V. Kumar. (2021). "Marketing et globalisation: enjeux, tendances et développements." *Recherche et Applications en Marketing (French Edition)* 36(3): 3-9.
- Donduran, Can, and Efe Can Gürcan. (2021). "ABD-Çin Rekabetini Yirtıcılık Teorisi Penceresinden Anlamlandırmak". 4 th Politics & International Relations Congress. 98-101.
- Duggal, Mahima. (2022). "The China Factor in France's Indo-Pacific Strategy", *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 1-18.
- Feuer, Guy. (1999). "Libéralisme, mondialisation et développement. A propos de quelques réalités ambiguës." *Annuaire français de droit international* 45(1): 148-164.
- Ffrench-Davis, Ricardo; Pietrobello, C., Zamagni, S., & Ocampo, J. A. (2000). *Financial globalization and the emerging economies*. ECLAC.
- Françoise Nicolas. (2006). "Chine: bienfaits et revers de la mondialisation", *IFRI: Dossier Mondialisation et Inégalité*, 48-56.
- Gedik, Ahmet. (2022). "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Siyasal Sistem". *21.Yüzyılda Bütün Boyutlarıyla Çin Halk Cumhuriyeti: Vol I*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 9-30.
- Guo, Sujian. (2012). *Chinese Politics and Government: Power, Ideology and Organization*. New York: Routledge.
- Gürcan, Efe Can. (2019). *Multipolarization, south-south cooperation and the rise of post-hegemonic governance*. New York: Routledge.
- Gürcan, Efe Can. (2020). "The construction of "post-hegemonic multipolarity" in Eurasia: A comparative perspective." *The Japanese Political Economy* 46(2-3): 127-151.
- Gürcan, Efe Can. (2021). Towards a Cultural Political Economy. Contemporary socialism with Chinese characteristics. In *Drachenspiele. Dragon Games* (pp. 167-180). Ergon-Verlag.
- Gürcan, Efe Can and Ahmet Gedik. (2020). "Hindistan ile Pakistan'da Yükselen Popülizmin İkili İlişkilere Etkisi ve Keşmir Sorunu", *Ulusalda Küresele: Popülizm, Demokrasi, Güvenlik Konferansı*. (64-70). İstanbul: Işık Üniversitesi Yayınları.
- Han, Zhang. (2022). "China-France relations withstand test of turbulent world, 'stabilizer' for EU struggles in China policy", *Global Times*, 20 December 2022, Acvhiieved from: <https://www.globaltimes.cn/page/202212/1282273.shtml>.
- He, Alex Jingwei. (2020). "Access to social protection by immigrants, emigrants and resident nationals in China." *Migration and Social Protection in Europe and Beyond (Volume 3)*. Springer, Cham: 77-91.
- Irogbe, Kema. (2005). "Globalization and the Development of Underdevelopment of the Third World." *Journal of Third World Studies*. 22(1): 41-68.
- Jianfu, Chen. (2004). "La Dernière Révision de la Constitution Chinoise. Grand Bond en Avant ou Simple Geste Symbolique?", *Perspectives Chinoises*. 82.
- Lascrain Fernández, Mauricio. (2017). "Challenges of economic globalization." *Revista de Relaciones Internacionales, Estrategia y Seguridad* 12(1): 23-50.
- Lawrence, Susan V. and Michael F. Martin. (2013). "Understanding China's Political System", *Library of Congress Washington DC Congressional Research Service*, Michael F. Martin (ed.), Washington: Congressional Research Service, 2013.
- Le Point. (2013). "L'enseignement du chinois en plein boom en France", *Le Point*, Accessed 23 Avril. https://www.lepoint.fr/societe/l-enseignement-du-chinois-en-plein-boom-en-france-23-04-2013-1658115_23.php.

- Lechervy, Christian. (1992). "Indochine: les nouvelles frontières", *Politique Etrangere*, 57(3): 585-594.
- Lechervy, Christian. (2019). "La France et le concept d'Indo-Pacifique." *Politique étrangère* 3: 23-35.
- Liu, Kaixuan. (2019). "Les relations politiques franco-chinoises de 1949 à 1983: entre mythe et réalité." *Monde chinois* 59(3): 14-25.
- Lockwood, David. (2000). *The destruction of the Soviet Union: a study in globalization*. New York: Springer.
- Losurdo, Domenico. (2017). "Has China turned to capitalism? Reflections on the transition from capitalism to socialism." *International Critical Thought* 7(1): 15-31.
- Macheda, Francesco, and Roberto Nadalini. (2021). "Samir Amin in Beijing: delving into China's delinking policy." *Review of African Political Economy* 48(167): 119-141.
- Massiah, Gustave. (2006). "Le mouvement altermondialiste et le mouvement historique de la décolonisation." *Revue du MAUSS* 28(2): 383-390.
- Mathieu, Lilian. (2005). "La constitution du mouvement altermondialiste français." *Critique internationale* 27(2): 147-161.
- Meisner, Maurice. (2007). "The Place of Communism in Chinese History: Reflections on the Past and Future of the People's Republic of China", *Macalester International*, 18(1): 3-27.
- Mengin, Françoise. (2001). "La politique chinoise de la France: Du mythe de la relation privilégiée au syndrome de la normalisation", *Critique internationale*, 3(12): 89-110.
- Meunier, Quentin. (2022). "Quelle est la position de la France vis-à-vis de la Chine et Taïwan?", *BFMTV*, Accessed 5 August. https://www.bfmtv.com/international/quelle-est-la-position-de-la-france-vis-a-vis-de-la-chine-et-taiwan_AN-202208050407.html.
- Meurs, Pieter. (2011). "Another world is possible. Jean-Luc Nancy and the political." *Waiting for the Political Moment*, Rotterdam-Utrecht.
- Normand, Grégoire. (2020). "Mondialisation: la dépendance industrielle de la France à la Chine a explosé en 20 ans", *La Tribune*, Accessed 12 July. <https://www.latribune.fr/economie/france/mondialisation-la-dependance-industrielle-de-la-france-a-la-chine-a-explose-en-20-ans-852690.html>.
- Ottavi, Laurent, and Christine Albanel. (2019). "Dans le Domaine de la Culture, Jacques Chirac se voyait comme un passeur." *Revue des Deux Mondes*. 33-38.
- Paskal, Cleo. (2021). "Indo-Pacific strategies, perceptions and partnerships." *Chatham House* 23.
- Patil, Shankaragouda H. (1993). "Collapse of Communism and Emergence of Global Economy: India's Experiment with New Economic Policy." *India Quarterly* 49(4): 17-30.
- Pieke, Frank N. (2022). "The Chinese Communist Party as a Global Force." *Journal of Current Chinese Affairs* 51(3): 456-475.
- Pletcher, K. (2010). *The history of China*. Britannica Educational Publishing.
- Plihon, Dominique. (2008). "L'altermondialisme, version moderne de l'anticapitalisme?", *Actuel Marx* 2: 31-40.
- Pluyette, Cyrille. (2018). "Xi Jinping à François Hollande: «Vous êtes mon vieil ami», *Le Figaro*, Accessed 25 May. <https://www.lefigaro.fr/international/2018/05/25/01003-20180525ARTFIG00334-xi-jinping-a-francois-hollande-vous-etes-mon-vieil-ami.php>.
- Pye, Lucian W. (1993). "An introductory profile: Deng Xiaoping and China's political culture." *The China Quarterly* 135: 412-443.
- Romano, Angela. (2017). "Waiting for de Gaulle: France's ten-year warm-up to recognizing the People's Republic of China." *Modern Asian Studies* 51(1): 44-77.
- Ruano-Borbalan, Jean-Claude. (2002). "Les États-Unis dominant-ils le monde?", *Sciences humaines (Auxerre)* 125: 16-22.
- Steiner, André. (2014). "The globalisation process and the Eastern bloc countries in the 1970s and 1980s." *European Review of History: Revue européenne d'histoire* 21(2): 165-181.
- Telo, Mario. (2020). "Les relations UE-Chine, l'accord global sur les investissements (AGI) et l'autonomie stratégique de l'Union européenne." *L'Europe en Formation* 391(2): 3-15.
- Tilly, Charles. (2006). "L'altermondialisme en France: la longue histoire d'une nouvelle cause Paris, Flammarion". *Critique internationale* 2: 199-202.
- Tuoheti, Gülisareavi. (2014). "Çin Hwalk Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimler", *Yerel Politikalar*, 6: 65-76.
- Vergnaud, Jean-François, and Alain-James Palisse. (2018). "La longue marche vers l'internationalisation de l'enseignement supérieur chinois", *Hérodote* 168(1): 59-78.
- Wang, Yi. (2004). "La Chine et l'UE: vers une coopération stratégique." *Global Views on the European Union*. 71-82.
- Wendling, Tom. (2022). "La politique chinoise de la France depuis 1964: une volonté de rééquilibrer une relation sous tension?", *Classe Internationale: Votre revue d'analyse internationale*, Accessed 29 May. <https://classe-internationale.com/2022/05/29/la-politique-chinoise-de-la-france-depuis-1964-une-volonte-de-reequilibrer-une-relation-sous-tension/>
- Wylie, Raymond F. (1979). "Mao Tse-tung, Chên Po-ta and the "Sinification of Marxism," 1936-38." *The China Quarterly* 79: 447-480.
- Yang, Dali. (2018). "The Making of the Modern State and Quest for Modernity", *The SAGE Handbook of Contemporary China*, Weiping ve Mark Frazier (ed.), New York: Sage.
- Yongnian, Zheng, and David Kempf. (1999). "Du gouvernement par la loi à l'Etat de droit?[L'évolution de l'environnement juridique en Chine]." *Perspectives chinoises* 54(1): 31-43.
- Yunyi, Li. (2019). "Les relations sino-françaises face au Vietnam après la décolonisation dans les années 1960." *Monde chinois* 59(3): 93-103.
- Zhang, Youyu. (2019). "La Décentralisation en République Populaire de Chine", *Federalism and Decentralization*, Thomas Fleiner-Gerster and Silvan Hutter (ed.), New York: Routledge.